

Article History

Received / Geliş
12.03.2019

Accepted / Kabul
18.12.2019

Available Online / Yayınlanma
25.12.2019

NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATION (NGO) EDUCATION: ANALYSIS OF THE SITUATION IN THE TURKEY AND THE OTHER COUNTRYS

**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (STK) EĞİTİMİ: TÜRKİYE'DE VE DİĞER
ÜLKELERDE DURUM ANALİZİ¹**

Ayten AKATAY²

Abstract

Nowadays many problems that are affecting individuals such as environmental, economical or political are turning into global problems. To solve the problems of nations such as increasing environmental pollution, deterioration of natural balance in consequence of global warming, hunger, poverty, natural disasters such as earthquakes and floods, financial crisis, human rights violations; actions of nations and governments are insufficient and other actors are required. The effectiveness of NGOs which uses voluntarism as a base is one of the important actors in solving these global problems. As it is in the world and Turkey NGOs are expected to contribute in solving aforementioned problems. However it can be observed that in Turkey there still isn't a NGO structuring and conception which could serve in this direction. For Non-Governmental Organizations (NGOs) to function successfully, they need to solve current problems, form a spirit of voluntarism, acquire human resources at the needed quality and quantity and manage these resources in an effective way. This becomes possible via the widespread of NGO education programs for professionals, managers and volunteers who want to build a career and work at NGOS. The purpose of this study is to give information about programs in universities, centers and other practices which provide education in the field of NGOs in the Turkey and the other countrys. These include certificates, minor programs, bachelor degrees, and master degrees.

Keywords: Civil Society, Non-Governmental Organizations, NGO Education.

Jel Code: L31,L33, I23

Özet

Son yıllarda çevreden ekonomiye ve siyasi yönetimlere kadar bireyleri etkileyen pek çok sorun, küresel bir boyut kazanmıştır. Küresel ısınma, çevre kirliliği ve buna bağlı olarak doğal dengenin bozulması, açlık, yoksulluk, deprem finansal krizler, insan hakları ihlalleri gibi sorunların ulus devletler ve hükümetler tarafından ortadan kaldırılması mümkün değildir. Küresel nitelikteki bu sorunların çözümünde, başka aktörlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Ulus devletlerin karşı karşıya oldukları sorunların giderilmesinde hükümetler ve yerel yönetimlerin yanı sıra, tamamen gönüllülük temelinde faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının etkinliği önemli olmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de söz konusu sorunların çözümü noktasında STK'ların etkin rol almaları beklenmektedir. Ancak ülkemizde henüz bu yönde hizmet sunacak STK yapılanmasının ve anlayışının oluşmadığı görülmektedir. Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) etkin yönetilebilmeleri ve işlevlerini başarıyla yerine getirebilmeleri; mevcut sorunlarını çözmelerine, gönüllülük ruhunu yaratabilmelerine, ihtiyaç duydukları nitelik ve nicelikte insan kaynaklarına sahip olmalarına bağlıdır. Bu ise ölçüde STK'larda kariyer yapmak ve görev almak isteyen profesyonel yöneticilere, profesyonel çalışanlara ve gönüllülere yönelik eğitim programlarının tasarlanması ve yaygınlaştırılması ile mümkün olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de ve diğer ülkelerde STK 'lar alanında eğitim vermek amacıyla üniversiteler bünyesinde açılan ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyindeki programlar, STK yapılanmalarında yönetici olarak görev alacak veya proje odaklı çalışacak destek ekiplerinin yetiştirilmesi amacıyla desteklerini kurumsal hale getiren, üniversiteler bünyesinde oluşturulan STK Eğitim ve Araştırma Birimleri konusunda bilgi vermektir. Bu amaçla Türkiye'de ve diğer ülkelerde STK'lar konusunda üniversiteler bünyesinde yüksek lisans, lisans, ön lisans düzeyinde verilen eğitimlere ve oluşturulan merkezlere ilişkin mevcut durum analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları, STK Eğitimi.

Jel Kodu: L31,L33, I23

¹ IX.. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

²Prof. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, BİGA, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, aytenakatay@yahoo.com.

GİRİŞ

Dünyada ve Türkiye'de üniversiteler düzeyinde STK alanında Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans programlarının ve merkezlerin açılmasındaki temel amaç STK alanında uzman insan kaynağı (profesyoneller-gönüllüler) ve lider yöneticiler yetiştirmektir. Diğer bir ifadeyle sermaye üzerinden gelir sağlama amaçlı olmaksızın toplumdaki sorunların çözümünü noktasında kaynakları bir araya getirerek toplumun belirli bir bölümü arasında yeniden dağıtılabilecek STK girişimcisi ve aktivist bireyler yetiştirmektir.

STK eğitimi üniversite bünyesinde ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde açılmış programlarla ve yine üniversite bünyesinde kurulmuş merkezler tarafından gerçekleştirilmektedir. Eğitimlerde amaç STK alanında uzman, yetkinliklerini geliştirebilen, girişimci, yenilikçi ve kısaca aktif vatandaşları bu kuruluşlara kazandırmaktır.

Dünyada STK alanındaki çalışmalar sadece üniversiteler düzeyinde gerçekleştirilmemektedir. Dünyada gönüllülük bilincinin oluşmasına yönelik çalışmalar tabana yayılmıştır. Türkiye'de Üniversiteler bünyesinde, STK Yönetimi ya da STK'lar konusunda faaliyet gösteren programların ve merkezlerin açıldığı görülmekle birlikte yeterli düzeyde değildir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de açılan programlar ve kurulan merkezler sivil topluma ilişkin bilincin gelişmesinde, bilimsel bilginin üretilmesinde ve üretilen bilginin ilgili tüm kesimlerle paylaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

1. Dünya'da Ve Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), ticari olmayan, kar beklentisi olmaksızın ana hedefi özel ya da kamu yararına desteklemek olan organizasyonlardır (Kocabıyık, 2008,87). Uğur (1998) ve Şirin (2008), en genel anlamda sivil toplum kuruluşları, yurttaşların ortak bakış, ortak çıkar, ortak duyarlılık, ortak talep vb. gibi amaçlarla gönüllülük esasıyla bir araya gelerek, devletin hukuki, idari, üretici ve kültürel organlarının dışındaki alanlarda oluşturdukları dernek, vakıf, sivil girişim, platform, ilişki ağı, sivil inisiyatif ve benzerinden oluşan yapılar ve etkinliklerdir (Boydak Özcan; Polat; Şener, 2015, 59-60).

Sivil Toplum Kuruluşları literatürde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Örneğin, uluslararası platformlarda Non-Governmental Organizations (NGOs), Özel Gönüllü Örgütler - Public Voluntary Organizations (PVOs) olarak tanımlanan örgütler Türkiye'de sivil toplum örgütü (STÖ) ve sivil toplum kuruluşları (STK) olarak tanımlanmaktadır (Özden, 2008, 16-17).

Dünyada, STK'ların hem uluslar üstü kurumlarla, hem de devlet(ler)le kurdukları ilişkilerde, gerek toplumsal hizmetlerin verilmesi sırasında gerekse politika önerileri geliştirmede katkı yaparak aktif aktörler haline geldikleri söylenebilir. Özellikle 1970'lerin ortasından itibaren barış, insan hakları, çevre ve yerel yönetim gibi konularda hareketlenen Sivil Toplum Kuruluşları, hem ekonomik konjonktürün insanlar üzerinde yarattığı olumsuzluklar hem de tüm dünyada ortaya çıkan hak ihlallerine karşı mücadelelerle 1990'lı yıllarda etkilerini arttırmışlardır. 2000'li yıllarda STK'lar alanındaki genişleme, çeşitli düzeylerde karar alma mekanizmalarında etkin rol oynayabilecek bir konuma ulaşmıştır. Örneğin Avrupa Komisyonu, birçok bürokratik yapıdan farklı olarak, STK'larla ilişkilerini geliştirmeye, Avrupa bütünleşmesinin başından itibaren özen göstermiş ve bu bağlamda, Avrupa çapında örgütlenen kuruluşlarla gittikçe artan bir düzeyde işbirliğine gitmiştir. AB'de STK'lar özel sektör gibi rekabet ortamında faaliyetlerini sürdürmektedirler. Çiftçiler, sanayiciler, özürllüler, hayvan severler, üniversiteler veya Afrika gibi pek çok alanda faaliyet gösteren STK'lar AB mevzuatının oluşturulduğu AB Parlamentosu'nda lobi

faaliyetlerini yürüterek, politika üretiminde ve karar verme sürecinde çok önemli rol oynamaktadırlar (Akatay ve Harman, 2017: 26-27; Yurttagüler, 2006:17).

Dünya'da STK'ların istatistiksel olarak dağılımı ülkelere ve faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir. STK'ların dağılımı aşağıda Tablo 1, Tablo 1.1, Tablo 2, Tablo 2.1, Tablo 3' ve Tablo 3.1'de yer almaktadır (Akatay; Harman, 2017,50-56).

Tabo 1:Dünya'da STK'ların (NGO) İstatiksel Olarak Dağılımı

Faaliyet Alanlarına Göre NGO'lar	Güney Amerika	Okyanusya	Batı Afrika	Merkez Amerika	Doğu Afrika	Kuzey Afrika
Yaşlanma	13	15	125	1	67	1
Tarım ve Gıda	40	33	413	17	20	5
Hayvan Sağlığı ve Hakları	7	2	24	1	25	3
İşletme ve Ekonomi Politik	11	13	154	7	61	5
Çocuklar Ve Gençler	77	45	812	19	342	34
İletişim ve Medya	21	19	186	3	84	10
Çatışma Çözümü	20	18	308	6	109	13
Kalkınma	80	57	798	29	354	32
Eğitim	98	54	842	26	338	25

Kaynak: (Akatay;Harman, 2017,50-52)

Tabo 1.1:Dünya'da STK'ların (NGO) İstatiksel Olarak Dağılımı

Faaliyet Alanlarına Göre NGO'lar	Güney Amerika	Okyanusya	Batı Afrika	Merkez Amerika	Doğu Afrika	Kuzey Afrika
Çevre	53	38	436	14	203	16
Aile	57	33	312	18	200	21
Sağlık Ve Beslenme	49	30	497	14	218	13
İnsan Hakları	45	28	411	12	207	21
Yerli İnsanlar	44	29	191	16	88	4
Uluslar Arası Örgütler	23	22	196	7	68	11
İşgücü	21	5	96	3	32	7
Hukuk ve Yasal Meseleler	13	8	72	3	39	9
Narkotik, Uyuşturucular, Suç	10	12	86	2	45	-
Barış ve Güvenlik	16	22	318	7	102	16
Nüfus ve İnsan Yerleşimi	21	17	169	3	68	9
Sığınmacılar	10	14	131	3	55	7
Yardım Hizmeti Veren Kuruluşlar	16	21	323	6	142	8
Din, İnanç ve Ahlak	12	20	93	2	56	3
Bilim ve Teknoloji	18	9	155	6	59	5
Sosyal Ve Kültürel Gelişim	67	46	462	16	209	25
Spor ve Rekreasyon	18	23	175	2	121	4
Ticaret ve Uluslararası Finans	11	10	85	5	29	-
Ulaşım	3	3	47	1	18	2
Kadının Statüsü ve Konu ile İlgili Sorunlar	22	9	358	7	153	15

Kaynak: (Akatay;Harman, 2017,50-52)

Tabo 2:Dünya'da STK'ların (NGO) İstatiksel Olarak Dağılımı

Faaliyet Alanlarına Göre NGO'lar	Orta Amerika	Güney Amerika	Kuzey Amerika	Karayıpler	Doğu Asya	Güney Doğu Asya
Yaşlanma	26	23	74	37	7	11
Tarım ve Gıda	159	43	137	42	11	64
Hayvan Sağlığı ve Hakları	7	1	4	3	-	10
İşletme ve Ekonomi Politik	34	25	117	26	9	34
Çocuklar Ve Gençler	163	119	526	121	40	120
İletişim ve Medya	42	28	136	26	14	47
Çatışma Çözümü	55	25	179	62	9	41

Kalkınma	221	149	587	135	39	154
Eğitim	185	129	685	169	55	167
Çevre	149	42	303	88	29	89
Aile	80	73	317	115	26	78
Sağlık Ve Beslenme	123	52	191	94	12	82

Kaynak: (Akatay;Harman, 2017,53-54)

Tabo 2.1. Dünya'da STK'ların (NGO) İstatiksel Olarak Dağılımı

Faaliyet Alanlarına Göre NGO'lar	Orta Amerika	Güney Amerika	Kuzey Amerika	Karayıpler	Doğu Asya	Güney Doğu Asya
İnsan Hakları	82	74	299	59	28	64
Yerli İnsanlar	72	27	156	9	8	51
Uluslar Arası Örgütler	29	24	338	21	26	29
İşgücü	30	11	75	26	7	27
Hukuk ve Yasal Meseleler	20	16	82	31	13	28
Narkotik, Uyuşturucular, Suç	13	15	40	29	4	24
Barış ve Güvenlik	54	21	176	43	16	44
Nüfus ve İnsan Yerleşimi	39	24	88	16	7	29
Sığınmacılar	34	25	149	18	8	22
Yardım Hizmeti Veren Kuruluşlar	46	28	227	57	14	55
Din, İnanç ve Ahlak	20	20	162	35	5	28
Bilim ve Teknoloji	34	24	122	22	9	95
Sosyal Ve Kültürel Gelişim	106	106	380	91	29	21
Spor ve Rekreasyon	36	36	84	44	5	12
Ticaret ve Uluslararası Finans	20	13	58	15	8	12
Ulaşım	3	5	14	1	2	4
Kadının Statüsü ve Konu ile İlgili Sorunlar	51	51	102	13	7	54

Kaynak: (Akatay;Harman, 2017,53-54)

Tabo 3:Dünya'da STK'ların (NGO) İstatiksel Olarak Dağılımı

Faaliyet Alanlarına Göre NGO'lar	Güney Avrupa	Merkez Güney Asya	Batı Asya	Doğu Avrupa	Kuzey Avrupa	Batı Avrupa
Yaşlanma	12	300	11	8	10	5
Tarım ve Gıda	28	855	22	112	26	20
Hayvan Sağlığı ve Hakları	6	238	2	4	4	2
İşletme ve Ekonomi Politik	28	202	20	19	23	12
Çocuklar Ve Gençler	68	1497	92	64	76	31
İletişim ve Medya	40	396	35	31	34	13
Çatışma Çözümü	37	348	61	20	32	10
Kalkınma	102	1574	101	81	102	73
Eğitim	98	1698	99	89	105	59
Çevre	63	1221	50	43	37	37
Aile	35	642	37	28	51	13
Sağlık Ve Beslenme	37	37	34	15	46	24
İnsan Hakları	68	68	88	57	60	30
Yerli İnsanlar	19	19	14	4	23	11

Kaynak: (Akatay;Harman, 2017,55-56)

Tabo 3.1.Dünya'da STK'ların (NGO) İstatiksel Olarak Dağılımı

Faaliyet Alanlarına Göre NGO'lar	Güney Avrupa	Merkez Güney Asya	Batı Asya	Doğu Avrupa	Kuzey Avrupa	Batı Avrupa
Uluslar Arası Örgütler	41	41	40	30	47	35
İşgücü	16	16	23	13	13	8
Hukuk ve Yasal Meseleler	24	24	46	22	18	9
Narkotik, Uyuşturucular, Suç	11	11	12	16	13	1
Barış ve Güvenlik	45	45	58	14	36	16
Nüfus ve İnsan Yerleşimi	23	23	22	6	16	10
Sığınmacılar	25	25	44	11	31	13
Yardım Hizmeti Veren Kuruluşlar	15	15	21	16	31	14
Din, İnanç ve Ahlak	71	71	16	61	30	46
Bilim ve Teknoloji	30	30	30	16	23	19
Sosyal Ve Kültürel Gelişim	75	75	75	61	63	25
Spor ve Rekreasyon	22	22	99	14	26	2
Ticaret ve Uluslararası Finans	11	11	10	57	17	7
Ulaşım	2	2	2	2	1	2
Kadının Statüsü ve Konu ile İlgili Sorunlar	29	29	29	14	25	16

Kaynak: (Akatay;Harman, 2017,55-56)

STK'lar devletlerin göze alamadığı inisiyatifleri başarıyla sergilemekte, oluşturdukları kamuoyu sayesinde devletleri ve uluslararası kuruluşları harekete geçirebilmektedirler. Bu kuruluşlar gerek uluslararası, gerek ulusal, gerekse yerel düzeyde toplumsal kararlara ilişkin süreçlerde ve toplantılarda yer almakta hatta karar alma mekanizmalarında zaman zaman paydaş olarak, zaman zaman ise eleştirel bir tavır alarak etkin olmaktadır (Akatay, Harman , 2017, 26).

Türkiye'de STK'lar henüz misyon, hedef ve strateji oluşturma ve kurumsal gönüllülük faaliyetlerine geçiş açılarından sıkıntılar yaşamaktadır. Türkiye'de geçmişten bugüne sivil toplumun gelişmesiyle bağlantılı olarak, STK'larda yönetim kapasitesinin yetersizliği ve buna bağlı olarak proje uygulamalarında yetersizlikler ortaya çıkmaktadır. STK'ların AB destekli projelerin yönetimi konusundaki bilgi birikimleri istenilen düzeyde değildir. Bununla birlikte, söz konusu kuruluşlar; özellikle, proje sunumu, muhasebe ve teknik/mali raporlama gibi konularda, AB'nin işleyiş kurallarına hakim değillerdir.

Üçüncü sektör kuruluşları olarak da ifade edilen STK'lar Türkiye'de gerek nicel olarak gerekse nitel olarak yeterli düzeyde değildir. Türkiye'de STK'ların istatistiksel olarak dağılımı aşağıda Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Türkiye'de STK'ların Dağılımı

Dernekler					
Faal Dernek Sayısı:	98039	Fesih Dernek Sayısı:	148381	Toplam Dernek Sayısı:	246420
Kurulan Derneklerin Bölgelere Göre Dağılımı					(%)
Marmara Bölgesi					34,9
İç Anadolu Bölgesi					18,6
Ege Bölgesi					14,0
Karadeniz Bölgesi					11,7
Akdeniz Bölgesi					10,3
Doğu Anadolu Bölgesi					5,5
Güney Doğu Anadolu Bölgesi					5,1

Çeşitli Kriterlere Göre Dernek İstatistikleri	
Kamu Yararına Çalışan Dernekler	403
İzne Tabi Dernekler	439
Merkezi Yurt Dışında Olup Türkiye'de Etkinliklerde Bulunmasına İzin Verilen Yabancı Kuruluşlar ve Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	99
İzin Almadan Yardım Toplama Statüsü Bulunan Tüzel Kişilikler	20
Merkezi Yurt Dışında Olup Türkiye'de Etkinliklerde Bulunmasına İzin Verilen Yabancı Vakıflar	17
3335 Sayılı Kanuna Göre Kurulan Birlikler	39

(Akatay, Harman, 2017, 57-59).

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de STK'ların işlevlerini başarıyla yerine getirebilmeleri; mevcut sorunlarını çözmelerine, gönüllülük ruhunu yaratabilmelerine, ihtiyaç duydukları nitelik ve nicelikte insan kaynaklarına sahip olmalarına ve bu kaynakları başarılı bir şekilde yönetmelerine bağlıdır. STK'lar mevcut ihtiyaçları doğru tespit ederek, ihtiyaçlara yönelik çözüm önerileri geliştirebilecek kurumsal liderlere ihtiyaç duymaktadır. STK'ların etkin yönetimi, karşı karşıya kaldıkları sorunların tespitini ve çözümlenmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda Üniversiteler bünyesinde yer alan birimlerde, STK Yönetimi Eğitimi konusunda faaliyet gösteren bölümlerin ve merkezlerin kurulması kaçınılmaz olmaktadır (Akatay ve Harman, 2017: 27).

2. Dünya'da Sivil Toplum Kuruluşları Eğitimi

Dünyadaki Üniversiteler düzeyinde STK çalışmaları konusu incelendiğinde ABD-Kanada'da dört farklı durum ortaya çıkmaktadır. Bunlar sırasıyla; Fakülte bünyesinde lisans düzeyinde (Major) açılmış olan bölümlerce STK eğitiminin verilmesi, Fakülte bünyesinde yer alan bir bölüm altında (Minor- Yan Dal) STK eğitiminin verilmesi, üniversite bünyesinde yüksek lisans yaptıran merkezlerde STK eğitiminin verilmesi ve üniversite bünyesinde yüksek lisans programları çerçevesinde STK eğitiminin verilmesi uygulamalarıdır. Tablo 5'te Dünyada kendi ulusal sınırları içinde STK eğitimi sunan üniversite tabanlı programlar yer almaktadır.

Tablo 5: Dünyada Kendi Ulusal Sınırları İçinde STK Eğitimi Sunan Üniversite Tabanlı Programlar

Bölge	Ülkeler Ve Ülkelere Göre Üniversite Sayısı		Toplam Üniversite Sayısı:	
Afrika	Madagaskar:1 Kenya:5 Malavi:1 Botsvana:1 Burkina:1 Morityus Cumhuriyeti:1 Güney Afrika Cumhuriyeti:18	Fas:1 Namibya:1 Nijerya:4 Sudan:2 Svaziland:1 Tanzanya:1 Uganda:5	Faso:1 Mısır:3 Eritre:1 Gambia:1 Gana:2 Zimbabve:1	52
Asya/Pasifik	Avustralya:9 Çin:1 Japonya:8 Güney Kore:7	Tayvan:1 Tayland:2 Yeni Zellanda:1	Filipinler Cumhuriyeti:1	31
Orta ve Doğu	Beyaz Rus			1
Avrupa	Bulgaristan:1 Hırvatistan:1 Macaristan:1 Kazakistan:1 Rusya:1 Avusturya:1 Çek Cumhuriyeti:1	İspanya:2 İsveç:2 İsviçre:3 Türkiye:3 İngiltere:25 İrlanda:2 İtalya:3	Finlandiya:3 Fransa:1 Almanya:1 İskoçya:1 Hollanda:2 Norveç:1 Belçika:2	59

Latin Amerika ve Karayipler	Jamaika:1 Arjantin:1 Brezilya:6	Meksika:1 Porto Riko:1	10
Orta Doğu	İsrail: 5	Lübnan:1	6
Kuzey Amerika	Kanada:19	A.B.D:38	57
Güney Asya	Bangladeş:3	Hindistan:3	6

Kaynak: Pirate.shu.edu/..NGO%20Study/Master%20List%220of%20Programs%20July%202006.doc. listesinden uyarlanmıştır.

Tablo 5'te görüldüğü gibi Dünya'da ve Türkiye'de STK'lar alanında Afrika'da 52; Asya/Pasifik'te 31; Orta ve Doğu'da 1; Avrupa'da 58; Latin Amerika ve Karayipler'de 10; Orta Doğu'da 6; North Amerika'da 57 ve Güney Asya'da 6 olmak üzere toplam 222 üniversitede eğitimler verilmektedir.

2.1. Fakülte Bünyesinde Lisans Düzeyinde (Major) Açılmış Olan Bölümlerce STK Eğitiminin Verilmesi:

Fakülte bünyesinde lisans düzeyinde (Major) açılmış olan bölümlerce STK eğitimi veren üniversitelerden birisi ABD'deki William Jewell Üniversitesi, Missouri, Cleveland ve Arizona üniversiteleri ile Kanada'daki Mount Royal üniversitesidir. STK alanında eğitim veren bu üniversiteler lisans diploması vermektedir.

William Jewell Üniversitesi William Jewell Üniversitesi'nde lisans düzeyinde 46 saatlik ders yüküne ek olarak staj, alan çalışması ve kar amacı gütmeyen kuruluşlarda hizmetler program dahilinde yer almaktadır. Missouri üniversitesinde "Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Yönetimi" isimli lisans düzeyindeki bölümde verilen dersler yer almaktadır (William Jewell (Missouri) Üniversitesi 2018-2019 Ders Kataloğu).

Cleveland State Üniversitesi (ABD): Cleveland State Üniversitesi bünyesinde STK Yönetimi ve Liderliği alanında lisans programları yer almaktadır. Bu üniversitede lisans diploması alabilmek için ya da STK Yönetimi Programından mezun olmak için 34 saatlik asgari ders programının tamamlanması zorunludur. Bunlardan 28 kredi saat zorunlu olup 6 ya da 8 kredi saat de seçmeli ders olmaktadır. Zorunlu ve seçmeli dersler program tanıtım sayfasında belirtilmiştir (Cleveland State Üniversitesi, STK Yönetimi Lisans ve Yüksek Lisans Programı).

Arizona State Üniversitesi: STK yönetimi konusunda lisans (Major) ve yüksek lisans diploması veren bir diğer üniversite ise ABD'deki Arizona üniversitesidir. Arizona Üniversitesi bünyesinde Arizona State Üniversitesi (ASU) Lodestar Hayırseverlik ve STK İnovasyonu Merkezi ve STK Yönetim Enstitüsü tarafından sertifikalı eğitimler, STK Liderliği ve Yönetimi lisans programı, STK Liderliği ve Yönetimi Yüksek lisans programı yer almaktadır (Lodestar Hayırseverlik ve STK İnovasyon Merkezi Eğitim Kataloğu).

Mount Royal Üniversitesi (Kanada) : STK alanında lisans diploması veren bu üniversite bölümün tanıtımını yaparken "Kanada'nın tek STK Bölümü olan üniversite" ifadesini kullanmaktadır. Bölümde uygulamalı STK çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Bölümde verilen dersler dönemler itibarıyla aşağıda yer almaktadır (Mount Royale Üniversitesi Eğitim Kataloğu).

2.2. Fakülte Bünyesinde Yer Alan Bir Bölüm Altında (Minor- Yan Dal) STK Eğitiminin Verilmesi

Amerika Birleşik Devletleri'nde; Pepperdine University, California State Polytechnic University, Western Michigan University, University of Southern Mississippi, North Carolina State University, University of Oregon, Youngstown State University, South

Dakota State University, University of Memphis, University of Houston – Victoria, University of North Texas, University of Texas at San Antonio, George Mason University, Seattle University, Brigham Young University ve University of Washington üniversiteleri STK alanında yan dal (minör) olarak eğitim veren belli başlı üniversitelerdir. Ayrıca Mount Royale Üniversitesinde STK alanında yan-dal programı bulunmaktadır (Mount Royale Üniversitesi Eğitim Kataloğu)

Fakülte bünyesinde yer alan bir bölüm altında yan dal (minör) yapan bir öğrencinin toplam 24 kredi saat ders alması gerekmektedir. Bu derslerin 15 kredi saatini zorunlu dersler (required courses) 9 kredi saatini ise kesinlikle alınması gereken çekirdek (temel-öz-core-courses) dersler oluşturmaktadır.

2.3. Üniversite Bünyesinde Yüksek Lisans Yaptıran Merkezlerde STK Eğitiminin Verilmesi

ABD'de STK yönetimi konusunda lisans (Major) diploması veren üniversitelerden biri olan Arizona'da lisans düzeyinde çalışmaların yanı sıra, Üniversite bünyesinde yüksek lisans yaptıran merkezlerde STK eğitimi verilmektedir (Arizona State Üniversitesi-Lodestar Hayırseverlik ve STK İnovasyon Merkezi Eğitim Kataloğu). Arizona State Üniversitesi'ndeki Lodestar Center adındaki bu merkezde "STK Liderliği ve Yönetimi" konusunda lisans derecesinde bir bölüm bulunmaktadır. Bölümden mezun olmak için toplam 64 kredi saatlik ders almak gerekmektedir.

2.4. Üniversite Bünyesinde Yüksek Lisans Programları Çerçevesinde STK Eğitiminin Verilmesi

Üniversiteler düzeyinde STK eğitimlerine ilişkin bir diğer uygulama ise üniversite bünyesinde Yüksek Lisans Programları çerçevesinde STK eğitimlerinin verilmesidir. Söz konusu Üniversitelere ilişkin bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır (Akatay ve Harman, 2017, 37-38).

- Arizona State University (A.B.D)- Master Of Nonprofit Studies (MNpS) / Arizona State Üniversitesi - Lodestar Hayırseverlik ve STK İnovasyonu Eğitim Kataloğu)
- University Of Pensilvanya (A.B.D)- Master Of Leadership Of Nonprofits and NGOs (Pensilvanya Üniversitesi – STK Liderliği Yüksek Lisans Programı)
- Case Western Reserve University (A.B.D)- The Master Of Nonprofit Organizations (MNO) (Case Western Reserve Üniversitesi – STK Yüksek Lisans Programı)

3. Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Eğitimi

Türkiye'de STK'lara bireysel düzeyde gönüllü katılım yeterli düzeyde değildir. STK'lara gönüllü katılımın az olma nedenlerinden biri, gönüllülük bilincinin eksikliğidir. Toplumsal düzeyde katılımın az olma nedenlerinden birisi aile ve toplum içinde özgür ve gönüllü çalışmanın teşvik edilmemesidir. Ayrıca Türkiye'de toplumsal anlayıştaki değişimler karşısındaki tutumlar ve toplumsal değer yargıları gönüllü katılımın önündeki belli başlı engelleri oluşturmaktadır (Akatay ve Yelkikalan, 2007:169).

Gönüllü örgütlenmelerin Türkiye'de yeni bir oluşum süreci içine girmesi ve bu kuruluşlara gönüllü katılımların düşük düzeyde gerçekleşmesi sorunların çözülmesi noktasında söz konusu kuruluşları yetersiz kılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, STK'lar söz konusu sorunların giderilmesinde yeterince aktif olamamaktadır. Bu noktada STK'ların deneyim ve çalışma kültürlerini dikkate alan çalışmaların ve bu konuda eğitimlerin eksikliği çok önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

STK'ların amaçlarına ulaşmalarında ve sınırlı kaynaklarla faaliyetlerini gerçekleştirmelerinde gönüllülük büyük bir öneme sahiptir. STK'ların gönüllü ve üye

tabanının geniş olması, savunduğu düşünceler ve yürüttüğü çalışmalar, gönüllük bağlamında toplum içinde yüksek oranda kabul gördüklerinin göstergesidir. Ancak, günümüzde, gönüllü kuruluşların yeterli sayıda ve nitelikte gönüllüleri istihdam edememeleri, bireysel düzeyde bu kuruluşlara gönüllü katılımın yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir

Gönüllü katılımda, STK'lar için gençlik çok önemli bir potansiyeli oluşturmaktadır. Türkiye'de nüfusun önemli bir bölümünü gençler oluşturmasına rağmen, gençlerin STK'lar içinde yeterince yer almadıkları görülmektedir. Ancak, mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek çevresel, ekonomik, siyasi ve benzeri pek çok sorunun çözümüne katkıda bulunmak, bireylerin yaşam kalitesini yükseltmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, bu kuruluşların hem nitelik hem de nicelik açısından gönüllü katılımlarını artırabilmelerine ya da gönüllü tabanını zenginleştirmelerine bağlıdır.

Üniversite bünyesinde açılan programlarda amaç üç ana grupta toplanabilir. Öncelikli amaç olarak belirlenen STK girişimcisi, yönetici ve STK alanında uzman bireyler yetiştirme hedefine ulaşma kriteri, mezunların yerel, ulusal ve uluslararası alanlarda faaliyet gösteren STK'larda yoğunlukla istihdam edilmesi ile ortaya konulabilecektir. Ayrıca bölüm mezunlarının ulusal ve uluslararası alanlarda toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlayan projelere imza atmaları, çeşitli projelerde görev almaları ve söz konusu projelerin hayata geçirilmeleri noktasında anahtar rol oynamaları "STK Yönetimi Lisans Programı'nın başarısının bir diğer göstergesi olacaktır. Akademik gelişmeye katkı hedefine ulaşma kriteri ise, "STK Yönetimi Bölümü" bünyesinde yapılacak akademik yayınların sayısı ve niteliğinde sürekliliğin sağlanması olarak ortaya konulabilecektir.

Bu nedenle STK'ların deneyim ve çalışma kültürlerini almış, proje grupları oluşturan ve proje yönetimi tekniklerini iyi bilen aktif yurttaşlara kamu, özel sektör ve özellikle de STK'larda ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda, ifade edilen özelliklere sahip mezunlar yetiştirmek amacıyla tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Üniversitelerin farklı birimlerinde STK alanında dersler mevcuttur. Türkiye'de ise bu durum çok sınırlı olmakla birlikte Üniversitelere bağlı STK Eğitim ve Araştırma Merkezlerinde ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte'lerinin (İ.İ.B.F.) bölümlerindeki (*STK Temel Bilgileri, STK ve İnsan Kaynakları Yönetimi, STK Mevzuatı, STK Ekonomisi, STK Finansmanı* vb.) zorunlu ya da seçmeli dersler ile STK alanında bilgi ve uygulamaların altyapısı oluşturulmaktadır.

Türkiye'deki STK alanında açılan merkez ve programları sayısı oldukça sınırlıdır. STK alanında kapsamlı ve nitelikli çalışmalar yapan belli başlı üniversiteler; İstanbul Bilgi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesidir. STK alanında 1996 yılından itibaren eğitim faaliyetlerini sürdüren İstanbul Bilgi Üniversitesi Türkiye'de bir ilki temsil etmektedir.

İstanbul Bilgi Üniversitesi: İstanbul Bilgi Üniversitesi bünyesinde kurulan Sivil Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (STÇM), sivil toplum kuruluşları ve yurttaş girişimlerinin yönetim ve politikaların oluşumu ve uygulanması süreçlerine katılım, kapasitelerinin gelişimine katkı sağlayacak, bir üniversite - sivil toplum buluşma noktası olarak oluşturulmuştur. Merkez Türkiye'de ve dünyada sivil toplumun gelişimine katkıda bulunmayı, bu gelişimin sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları konusunda bilimsel araştırma, uygulama, yayın, eğitim vb. çalışmaları yapmayı, ilgili kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde çalışmayı ve sivil toplum ile ilgili alanlarda bilgi birikimi sürecinde aktif olarak yer almayı amaçlamaktadır. Sivil Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (STÇM) bünyesinde; Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Eğitim ve Araştırma Birimi, Gençlik Çalışmaları Birimi (GÇB) ve Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA) olmak üzere üç ayrı birim, Bilgi Sosyal Kuluçka Merkezi'ni ve Sosyal Projeler ve Sivil Toplum Kuruluşları

Yönetimi Yüksek Lisans Programı yer almaktadır(<https://stk.bilgi.edu.tr/>, 02.12.2018).

STK Eğitim ve Araştırma Birimi: İstanbul Bilgi Üniversitesi STK'ların, ihtiyaç duydukları kurumsal kapasitelerini güçlendirmeleri konusundaki sorun ve ihtiyaçlara cevap vermek ve çözümlerine katkıda bulunmak amacıyla, Mart 2003'te STK Eğitim ve Araştırma Birimi'ni oluşturmuştur. Türkiye'de ilk defa bir üniversite bünyesinde kurulan bu birim, STK'ların etkin çalışma sorununun çözümüne ve çoğulcu demokraside STK'ların rolünün güçlendirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Gençlik Çalışmaları Birimi: Gençlik çalışmaları birimi, demokratik gençlik politikalarına katkı sağlamak amacıyla Ağustos 2006 oluşturulmuştur. Birim İstanbul Bilgi üniversitesi bünyesindeki gençlik çalışmaları biriminin araştırma programı kapsamında gençler, gençlik politikası ve gençlik çalışmalarıyla ilgili bilimsel araştırmalar yapmaktadır. Bu birimin ağ kurma programı kapsamında gençlik çalışması alanındaki paydaşların birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir. Birimin modelleme programı ile de gençlik çalışması alanında yenilikçi çalışmaları başlatmakta ve savunuculuk programı ile demokratik gençlik politikalarının gelişmesine yönelik faaliyetleri hayata geçirmektedir.

Çocuk Çalışmaları Birimi: Birim, Türkiye'de çocuk haklarının yaşama geçmesi amacıyla 20 Kasım 2007'den bu yana çalışmaktadır. Bu amaca yönelik çalışmalarını, çocukların haklarını bilmesi ve kullanması ile çocuklarla beraber çalışan yetişkinlerin çocuk haklarını korumak için güçlenmesi hedefine odaklanmıştır. Birim, çalışma alanıyla ilgili araştırmalar yapmakta ve bundan hareketle eğitim materyalleri ve modelleri geliştirmektedir. Aynı zamanda çocukların seslerini duyuracakları araçlar geliştirmektedir.

Bilgi Sosyal Kuluçka Merkezi: Merkez 2014 Aralık ayından beri İstanbul'da STK'ların ve yurttaş inisiyatiflerinin faaliyetlerine yüzyüze destek olmaktadır. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin Santral Kampüsünde faaliyetlerini yürüten bu merkez kar amacı gütmeyen kuruluşlara ve girişimlere ofis mekanı, mentorluk, atölyeler, eğitimler ve başka STK'larla ortak çalışmalar düzenleme imkanlarını sunmaktadır.

Sosyal Projeler ve STK Yönetimi Yüksek Lisans Programı: Program STK'ların nitelikli insan kaynağı ihtiyacını karşılamak amacıyla oluşturulmuştur. Ayrıca program STK alanında yürütülecek kaliteli akademik çalışmalara katkıda bulunmaktadır. Bu amaçla yüksek lisans programı tezli ve tezsiz ya da projeli olarak iki şekilde kurgulanmıştır.

Marmara Üniversitesi: Türkiye'de STK alanında çalışmalar yapan üniversitelerden birisi de Marmara Üniversitesidir. Marmara Üniversitesinin STK konusundaki çalışmalarından birisi Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi (STKAM) olmaktadır. Diğeri ise Yönetişim ve Sivil Toplum Kuruluşları Yüksek Lisans Programı olmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi (STKAM) : Merkezin amacı Türkiye'de sivil inisiyatifin gelişim dinamikleri, problemleri ve çözüm kodlarının analizi için ulusal ve uluslararası araştırmaların yapılması, karşılaştırmalı verilerin üretilmesi ve kavramsal temellerin oluşturulmasıdır. Böylece, demokratik kazanımların ve gelişimin temel unsuru olan ve demokratikleşme ve idari modernleşmeyi teşvik edecek olan Sivil Toplum Kuruluşlarına yönelik, araştırmaların artırılması hedeflenmektedir. STKAM 'ın iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ve en önemlisi Türkiye'de ve dünyada sivil toplum kuruluşlarına ilişkin bilincin gelişmesine katkı sağlayabilmek için bilimsel bilgi üretmek ve bu bilgiyi paylaşmaktır. STKAM'ın diğeri ise, özellikle sivil toplum kuruluşlarının yönetimi konusunda, bu kuruluşlarının

çalışan ve yöneticilerine çağdaş organizasyonların ihtiyaç duyduğu bilgilerin aktarıldığı eğitimler sunmak ve bu bilgilerle donatılmış uzman yöneticiler yetiştirmektedir (<https://stkam.marmara.edu.tr>, 02.12.2018).

Yönetişim ve Sivil Toplum Kuruluşları Yüksek Lisans Programı : Marmara Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren STKAM ve Siyasal Bilgiler Fakültesi ortak girişimiyle Türkiye 'de açılan ilk yüksek lisans programı olmaktadır. Programda amaç alanında uzman öğretim üyesi ve uzmanları bir araya getirmektedir. Açılan yüksek lisans programı özellikle, kamu yönetiminde yeni aktörler olarak yükselen STK'larda kariyer yapmak isteyenler, STK'lardaki orta ve üst kademe yöneticileri ve sivil inisiyatifin önem ve gereği konusunda çabası, projesi veya sözü olan herkesi çok yakından ilgilendirebilecek bir stratejik bakış açısıyla tasarlanmıştır (<https://stkam.marmara.edu.tr>, 02.12.2018).

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi: STK alanında gerek kongre çalışmalarını kurumsal düzeyde sürdüren, gerekse tüm bölümlerinde seçmeli ve zorunlu dersleriyle STK'lara yer veren bir diğer Üniversite Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'dir. 2003 yılından başlayarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesindeki İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi, Maliye, Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler ve Uluslararası İlişkiler olmak üzere altı bölümün her birinde, 2009 yılında açılan Ekonometri Bölümünde STK'larla ilgili seçmeli ve zorunlu olmak üzere STK Temel Bilgileri, STK'larda İnsan Kaynakları Yönetimi, STK Mevzuatı, STK Ekonomisi, STK Finansmanı ve benzer dersler verilmektedir. 2008 yılında ise Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne bağlı tüm fakültelerin ders programlarında STK'lar seçmeli ders olarak yer almıştır. Bu yönüyle Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) devlet, özel sektör ve girişimciler için insan kaynağı ve yönetici yetiştirmeyi misyon edindiği gibi, STK'lar için de insan kaynağı ve yönetici, STK girişimcisi yetiştirilmesi konusunu misyon edinmiştir. STK'ların büyüklüklerini, yasal düzenlemelerini, kurumsal kimliğini, yürüttüğü hizmetleri, yönetim yaklaşımlarını, istihdam politikalarını araştırmak da Üniversitenin misyonları arasındadır.

ÇOMÜ ders programlarına duyarlı dönüşümün yanı sıra, STK'lar ile ilgili kongreler düzenlemeyi de misyon olarak üstlenmiştir. Bu bağlamda ÇOMÜ ilk defa 4-6 Haziran 2004 yılında Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde ulusal düzeyde "Küresel Demokrasinin Gelişmesi ve Katılımın Sağlanması Açısından Sivil Toplum Kuruluşları" konulu I. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi'ni düzenlemiştir. Ayrıca 2005-2006-2007-2008, 2009, 2010, 2013 ve 2018 yıllarında ise kongreleri uluslararası düzeyde organize etmiştir. ÇOMÜ Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde uluslararası düzeyde gerçekleştirilen kongreler sırasıyla aşağıda yer almaktadır;

- 15-16 Ekim 2005 tarihinde "Küresel Eşitlik" konulu II. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale.
- 9-10 Aralık 2006 tarihinde "Sivil Toplum Kuruluşları-Özel Sektör Etkileşimi" konulu III. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale.
- 19-21 Ekim 2007 tarihlerinde "Küresel Yoksulluk" konulu IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale.
- 24-26 Ekim 2008 tarihinde "Küresel Barış" konulu V. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale.
- 23-25 Ekim 2009 tarihinde "Sosyal Girişimcilik" konulu VI. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi gerçekleştirilmiştir. Kongrelere ulusal ve uluslararası

düzeylerde katılımların yanı sıra, devlet üst düzey yöneticileri de katılımlarıyla kongreleri onurlandırmışlardır. Çanakkale.

- 3-5 Aralık 2010 tarihinde “Hayırseverlik” konulu VII. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi gerçekleştirilmiştir, Çanakkale.
- 25-26 Ekim 2013, “Yeni Anayasa Süreci Ve STK’ların Rolü”, konulu VIII. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi gerçekleştirilmiştir, Çanakkale..
- 15-17 Kasım 2018 tarihinde “Göç ve Toplum–Refah Toplumunun Vazgeçilmezi STK’lar” konulu XI Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi gerçekleştirilmiştir.
- 1-3 Kasım 2019 Tarihinde “Endüstri 4.0’dan Toplum 5.0’a Çalışmanın Geleceği STK’lar ve Sendikalar” konulu 10. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Bandırma’da gerçekleştirilmiştir.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) tüm fakülteleri bünyesinde, yüksekokullar ve meslek yüksek okullarındaki bölümlerinde ders programlarında STK alanında derslere yer vermiştir. Özellikle ÇOMÜ Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İ.İ.B.F.), bünyesindeki bölüm ders programlarında STK alanında pek çok derse yer vermiştir. Ayrıca BİGA İ.İ.B.F. Sivil Toplum Kuruluşları alanında bir ulusal sekiz uluslar arası olmak üzere kongreler düzenlemiştir. Kısaca ÇOMÜ hem STK konulu dersleriyle hem de düzenlemiş olduğu kongreleriyle Türkiye’de bir ilke imza atmıştır.

Sonuç

Toplumların karşı karşıya kaldıkları mevcut sorunların çözümü için hizmet vermeyi amaçlayan STK'lara duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Dolayısıyla bu kuruluşların milli ekonomide yer alması, bir gereklilik olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Günümüzde, eğitimden sağlığa, çevresel sorunlardan insan hakları ihlallerine kadar birçok sorunun çözümü, STK'ların etkinliği ile doğru orantılıdır. Bu etkinlik ise önemli ölçüde sahip olunan kaynakların nitelik ve niceliği ile yakından ilişkilidir. Belirli amaçları gerçekleştirmek için oluşturulmuş sistemler olan bu kuruluşların girdi olarak ihtiyaç duydukları kaynakların içinde en değerli olanı ise, hiç şüphesiz insan kaynaklarıdır.

Dünyada çeşitli ülkelerde Üniversiteler ve benzeri diğer kurum ya da kuruluşlarca STK'lar alanında sürekli eğitimler verilerek, toplantılar, kongreler düzenlenerek gönüllülük bilincinin yerleşmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Böylece STK'lara nitelikli ve istenilen sayıda insan kaynağının ve gönüllü katılımın sağlanması mümkün olabilmektedir. Ancak Türkiye’de STK'lar ihtiyaç duydukları profesyonel yöneticileri, profesyonel çalışanları ve gönüllüleri kuruma kazandırmada sorunlar yaşamaktadırlar. STK'ların amaçlarına ulaşabilmeleri, faaliyetlerini etkin bir biçimde yerine getirebilmeleri bu kuruluşların ihtiyaç duydukları nitelikteki insan gücüne sahip olmalarına bağlıdır. Bu ise özellikle diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de STK'larla ilgili çalışmalar yapan Üniversiteler bünyesinde açılmış programlara ve merkezlere olan ihtiyacı artırmaktadır.

Üniversite düzeyinde açılacak programlar ve merkezler STK'ların ihtiyaç duyduğu insan kaynaklarının yetişmesine imkan vermektedir. Söz konusu programlar ve merkezler STK alanında uzmanlaşmış akademisyenlerin bir araya gelmesini, çalışmalarını açılan programların ve merkezlerin çatısı altında koordine etmelerini sağlamaktadır. Bu durum akademik gelişmeye katkı sağlamanın yanı sıra STK'ların her anlamda güçlenerek toplumların karşı karşıya kaldığı ulusal ve küresel boyuttaki sorunlarının çözümüne katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akatay, Ayten; Yelkikalan, Nazan, 2007. Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük ve İnsan Kaynaklarının Yönetimi, 4. Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Akatay, Ayten; Harman Serhat, 2017. Sivil Toplum Kuruluşları; *Yönetim, Yönetişim ve Gönüllülük*, Bursa: Ekin Yayın Dağıtım.
- Boydak Özkan, Mukadder; Polat, Hakan; Şener, Gönül, 2015. "Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitimdeki Yeri", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi ,Cilt: 25, Sayı: 1, Elazığ, ss. 59-70,
- Kocabıyık, Emine Tuğba, 2008. "Sivil Toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler ve İletişim", Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim, (Editör: Ali Coşkun), Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, ss. 87-100.
- Özden, Kemal , 2008. "Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları", (Editör: Ali Coşkun), Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, ss. 11-25.
- İnternet Kaynakları**
- Avrupa Demokrasi ve İnsan Hakları Girişimi, "Sivil Toplum İş Başında" AB Komisyonu STK Araştırması <http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/sivil-toplum-is-basinda-2> (Erişim Tarihi: 09.10.2018).
- William Jewell (Missouri) Üniversitesi 2018-2019 Ders Kataloğu https://www.jewell.edu/sites/default/files/pdf/2018-19_catalog.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2018).
- Cleveland State Üniversitesi, STK Yönetimi Lisans ve Yüksek Lisans Programı http://catalog.csuohio.edu/preview_program.php?catoid=27&poid=6198 (Erişim Tarihi: 10.10.2018).
- Arizona State Üniversitesi - Lodestar Hayırseverlik ve STK İnovasyonu Eğitim Kataloğu <https://lodestar.asu.edu> (Erişim Tarihi: 10.10.2018).
- Mount Royale Üniversitesi Eğitim Kataloğu <http://www.mtroval.ca/ProgramsCourses/FacultiesSchoolsCentres/Business/Programs/BachelorofAppliedNonprofitStudies/index.htm> (Erişim Tarihi: 10.11.2009).
- Pensilvanya Üniversitesi - STK Liderliği Yüksek Lisans Programı <https://www.sp2.upenn.edu/academics/ms-in-nonprofit-leadership/> (Erişim Tarihi:10.10.2018)
- Case Western Reserve Üniversitesi - STK Yüksek Lisans Programı <https://case.edu/socialwork/academics/master-of-nonprofit-organizations> (Erişim Tarihi: 10.10.2018)
- İstanbul Bilgi Üniversitesi - Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi <https://stcm.bilgi.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 10.10.2018)
- Marmara Üniversitesi - Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi <https://stkam.marmara.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 10.10.2018)
- Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Ders İçerikleri <http://www.akademik.adu.edu.tr/fakulte/nazilliiibf/webfolders/SOSYAL%20HIZMET.pdf> (Erişim Tarihi: 10.10.2018)
- , <https://stk.bilgi.edu.tr/> (02.12.2018)
-, <https://stkam.marmara.edu.tr/kurumsal/genel-bilgiler/>(02.12.2018)
- , <http://Pirate.shu.edu/./NGO%20Study/Master%20List%22of%20Programs%20July%202006.doc>.July2006.doc.